

Margareta Nystedt – Tornberg en felande länk i släkten Renmark

Per-Olof Snell

Arendt Grapes äldsta dotter Margareta gifte sig 1666 med bruksbokhållaren Lars Erasmusson Renmark i Kengis. Efter makens död 1677 flyttade Margareta med barnen till Mikkolansaari, en holme i Torne älv i höjd med Övertorneå, där maken förvärvat ett hemman 1675. Margareta Grape ingick 1685 nytt gifte med handelsmannen Herman Mårtensson Kempe och flyttade till Torneå. Efter makens död 1697 flyttade hon åter till gästgivaregården på Mikkolansaari. I giftet med Herman Kempe fick Margareta dottern Magdalena (1685-1744), som gifte sig med komminister Isak Johansson Tornberg, samt Brita (1686-1739), som gifte sig med handelsmannen och lappfogden Anders Henriksson Hellandt i Torneå. Margareta Grape avled troligen 1714 då hemmanet på Mikkolansaari 1715 övergått till svärsonen Isak Tornberg.

Renmarks gård på Mikkolansaari redovisas 1688 av dottern *Abluna Grap* – Apollonia – som gifte sig med styvfaderns bror kaplanen Mårten Mårtensson Kempe. Efter Mårtens död 1696 ingick Abluna 1700 nytt gifte med Hans Israelsson Rechartt men var åter änka 1706 och ingick 1711 sitt tredje äktenskap med rådmannen Samuel Olofsson Krook från Käyräsvuopio i Ruskola. Mikkolansaari redovisades 1692-1697 av Sara Larsdotter Renmark som omkring 1700 gifte sig med Johan Johansson Tornberg som blev kyrkoherde i Jukkasjärvi. Arendt Larsson Renmark, som 1691 gifte sig med borgmästaren Jacob Nilsson Ruuts dotter Anna blev rådmän och vice borgmästare i Luleå. Sonen Jacob Arendtsson Renmark blev teologie doktor och verkade som kyrkoherde och kontraktsprost i Luleå. Klara Larsdotter Renmark gifte sig omkring 1690 med Jacob Jacobsson som var son till Jacob Jönsson och Margareta Olofsdotter Kråka i Bälinge. Margareta Grapes yngsta dotter Margareta Larsdotter Renmark har förbisetts i tidigare studier. Ambitionen är att här redogöra för vem hon och hennes ättlingar var.

Mönsterskrivaren Johan Nystedt

Johan Nystedt utnämndes i mars 1689 till mönsterskrivare i Majorens kompani i Västerbottens infanteriregemente och finns med kompaniet i Göteborg 1689-1690. Han uppträder som fullmäktig för handelsmannen Mickel Holm på rådstugan i Torneå den 28 juni 1692 angående dennes inbördes testamente med sin avlidna hustru Brita Mårtensdotter Kempe. Holms svåger Herman Kempe hade accepterat Nystedt som fullmäktig men Holms svärmor Magdalena Filipsdotter Kempe angav för rätten att Nystedt var en främling som var obekant om dotterns tillstånd och för den skull inte kunde svara för testamentet. Nystedt var dock vid denna tid gift med Herman Mårtensson Kempes styvdotter och upptas från 1693 med hustrun Margareta under kyrkobordet i Nedertorneå. Att hustrun var dotter till Lars Erasmusson Renmark och Margareta Aredtsdotter Grape framgår vid Torneå rådhusrätt den 28 juli 1697 då Herman Kempes änka Margareta Grape anhöll att hennes måg mönsterskrivaren Johan Nystedt skulle nå *ett slut och ändskap uti saken den för dess salig styvsvärfar 1695 förkomna smörsån, varom han med Hans Kieros wopi tvistat som protokollet utvisar.*

Johan Nystedt var från 1692 flitigt anlita vid rådstugan i Torneå som sakkörare vid rättstvister rörande skuldfordringar och testamenten. Han företrädde inte bara personer i staden och socknen som handelsmannen Mickel Holm, kapten Niklas Girström, löjtnant Lorentz Blomström utan också handelsmannen Jacob Dreves i Stockholm samt utsågs 1695 att för borgmästare Petter Johanssons dödsbos räkning indriva fordringar i staden. I likhet med övriga officerare synes Nystedt ha bott i Pudas där han drivit ett lantbruk. Vid häradstinget den 4 augusti 1696 besvarede sig kyrkoherden över

att Nystedt satt sina hus på prästbordets ägor där hans kreatur gjort intrång. För att driva sitt lantbruk synes han ha kommit på andra tankar och vid häradstinget den 22 juli 1698 inkom Johan Nystedt och berättade att han nyligen upptagit Hans Raustis hemman i Övre Raumo om $\frac{1}{6}$ mantal.

Margareta mönsterskrivarens hustru

Sommaren 1700 marscherade Johan Nystedt ut från Torneå som mönsterskrivare i Majorens kompani. Han hade avancerat till fältväbel i februari 1701 och blev åtta månader senare fänrik, men redan i september 1702 dör han i Krakow och lämnar hustrun med sönerna Lars och Jacob. *Margareta mönsterskrivarens hustru* upptas under kyrkobordet från 1701 samtidigt som hon uppges bruka hemmanet i Övre Raumo. Hon upptas med en son 1713 och finns kvar under kyrkobordet till och med 1715 varefter hon ingick ett nytt gifte. Den 30 maj 1716 trädde för rådhusrätten i Torneå kyrkoherden Herr Johan Tornbergs son Anund Tornberg, som hade äktat salig fänrik Nystedts änka, och anhöll att få bli borgare. Som borgensman ställde sig rådmannen Samuel Krook - Käyräsvuopio - som var gift med Margareta Nystedts syster Apollonia Renmark. Anund Tornberg upptas i Torneå med hustru till och med 1726. Änkan Margareta Larsdotter Renmark dör i Torneå den 11 februari 1749 vid 74 års ålder. Dottern Margareta Anundsdotter Tornberg gifte sig med handelsmannen Erik Rockman som dör 1761. Han efterlämnar tillgångar på 7190 daler med hus i Torneå och stugor på marknadsplatserna i Jukkasjärvi och Enontekiö. Margareta Torberg dör barnlös den 12 maj 1800 i Torneå.

Johan Persson Wippo och Barbro Henriksdotter Kempe

Johan Persson Wippo dyker upp i borgarlängden för Torneå 1692 där han redovisas i anslutning till stadsfiskalen Henrik Kempe. Han synes vara identisk med den Johan Persson med hustru som i mantalslängden 1690 efterträtt Per Persson på Wiippola om $\frac{1}{3}$ mantal i Taroniemi i Alkkula där brodern *Jöran Persson Wippa* går som knekt för fadern 1683-1694 och därefter övertar hemmanet.

Johan Persson Wippo som driver handel på lappmarken och i Norge är änking 1708. Han ingår 1710 nytt gifte med Barbro Henriksdotter Kempe. Arvsskifte görs då så mågen Elias Mickelsson Constenius, som redovisats vid Wippo från 1707, ärver hälften av boets tillgångar. I sin lappmarkshandel synes Wippo ha haft nära kontakt med Jöns Olofsson Käyräsvuopio i Ruskola. Dennes son Olof Jönsson, som är rådmannen Samuel Olofsson Käyräsvuopios brorson, seglade 1708 med Johan Wippos svärson Elias Constenius till Stockholm varvid Olof omkom vilket ledde till en tvist med rådmannen. Johan Wippo tvistar 1722 med nämndemannen Mickel Olofsson Asa på Käyräsvuopi i Ruskola som varit Wippos köpdräng i Lappmarken och Norge. Tvisten rörde ett parti gråsidor – torrskinka av sej – som Asa köpt åt handelsmannen. I giften med Barbro Kempe föds Margareta den 3 augusti 1718, Malin den 3 mars 1721 och Johan den 25 februari 1725. Johan Persson Wippo dör den 19 maj 1725.

Lars Johansson Nystedt

Lars Johansson Nystedt är i juli 1715 förare i Västerbottens regemente. Han var sekund sergeant i Överstelöjtnantens kompani när han den 19 november 1718 avancerade till premiär sergeant. I juli 1721 transporteras han till Torneå kompani där han blir kvar som sergeant till och med 1725. Han gifte sig den 25 augusti 1726 med Barbro Henriksdotter Kempe som var änka efter handelsmannen Johan Wiippo i Torneå. I äktenskapet föddes sonen Arendt den 20 juli 1728. Arendt blev rådmann i Torneå och dog barnlös den 3 september 1781. Dottern Magdalena föddes den 13 december 1729 och gifte sig 1748 med Johan Kranck som blev kyrkoherde i Kuusamo. Sonen Abraham föddes den 26 juli 1731 och blev köpman i Uleåborg där han dör barnlös 1779.

Handelsmannen Lars Nystedt dör i Torneå den 4 december 1750. Bouppteckningen efter honom visar att tillgångarna i boet uppgår till 7251 daler vartill kommer fordringar på 1302 daler. Förutom gården i Torneå äger han fiskarstugor på Malören och en gammal stuga på Kautokeino marknadsplats samt 22 ackjor i vilka troligen lappmarksvarorna transporterats.

Jacob Johansson Nystedt

Jacob Johansson Nystedt gifter sig i 1729 i Stockholm med Anna Eriksdotter Trip men är åter i Torneå när följande barn föds: Johannes den 27 januari 1730, Erik den 23 augusti 1732 dör 1732, Margareta den 26 april 1736, Jakob den 22 augusti 1737, Mattias den 22 augusti 1737 dör 1737, Arendt den 16 augusti 1739. Jacob Nystedt som drev handel på lappmarken och vid Västerhavet anklagades vid tinget i Enontekis år 1733 av Klemet Eriksson Karesuando, Enontekis sn, för att ha bedrivit olaga landsköp och brännvinsförsäljning, en anklagelse som tingsrätten efter utredning fann vara riktig. Målet sköts upp till tinget 1734, men lades då ned, eftersom Jakob Nystedt under mellantiden hade lidit "lifznöd på Norska resan til Nauvono.

Källor

Länräkenskaper för Västerbotten

Mantalslängder för Torneå stad, Nedertorneå och Övertorneå socknar

Boskapslängder för Nedertorneå socken

Armens rullor

Domböcker för Nedertorneå, Övertorneå, Torneå stad och Torne lappmark